
Agha: Velká vyprávění se k právu tradičně váží

Agha: Velká vyprávění se k právu tradičně váží

Nová kniha [Nakladatelství Karolinum](#) *Právo v kontextu umění, filmu a literatury* zkoumá klíčová témata práva a právní vědy prostřednictvím zásadních filmových, uměleckých, a literárních děl. „Čtenářům ne-právníkům může ukázat, proč je důležité právo znát a právníkům, proč je důležité nežít jen ve světě práva, ale že je důležité zároveň číst knihy, chodit na výstavy, dívat se okolo sebe,“ představuje knihu vedoucí autorského kolektivu **Petr Agha**, který přednáší na katedře politologie a sociologie Právnické fakulty Univerzity Karlovy (PF UK).

O čem pojednává nová kniha, kterou jste společně s kolegy právě dokončili?

Tato kniha je unikátní v tom, že je to první text tohoto typu, který na Právnické fakultě UK vyšel za posledních 30 let. Ta kniha je záznamem dlouholetého pedagogického působení členů katedry politologie a sociologie na Právnické fakultě UK, kde se vyučují kurzy Právo v umění, Právo a film, Právo a literatura a Právo v kontextu. Tyto čtyři kurzy se snaží společně hledat to, jakým způsobem umění, film a literatura prostupují do práva a jakým způsobem právo působí na tyto oblasti lidské činnosti. Právo v kontextu potom zkoumá právo očima jiných společensko-vědních disciplín. Všechny čtyři předměty dohromady vytvářejí prostor pro studenty, aby přemýšleli o právu z jiných než doktrinárních pozic.

V knize Vy i kolegové odkazujete na případy z knih či filmů, které vznikly před mnoha lety a za jiných společenských podmínek. Tehdy ale přece fungovaly jiné právní předpisy...

Ta poznámka určitě není od věci, nicméně si musíme uvědomit jednu věc: právní řád je dlouhodobý projekt, který má jednak určitou genezi a také určitou setrvačnost. A hodnoty, které jsou v těchto knihách a filmech obsaženy, jsou zásadními stavebními kameny současného systému liberální demokracie.

A jaký vliv na právo má dílo spisovatele Michele Houellebecqua, jež často zmiňujete?

Houellebecq pro mne v té knize představuje brutální kritiku současného světa a jeden ze způsobů jak nahlížet na krizi, kterou Evropa prochází. Zaměřuje se na podoby a důsledky západního individualismu a liberalismu. Ukazuje, že na rozdíl od proklamovaných cílů vedla sexuální revoluce 60. let ve skutečnosti pouze k většímu cynismu, frustraci a nedostatku svobody.

Jinými slovy, šedesátá léta nám slíbila naději na osvobození a jednotu, ale to, co jsme získali, byla čistě negativní svoboda – neoliberální svoboda, která nám přinesla pouze svobodu atomu, který bez vazby na okolí osamoceně driftuje prázdnotou. Houellebecqovy romány jsou hluboce pesimistické, ale také, a to především, přinášejí kritiku stále více se rozbíhající krize (západní) společnosti, kterou vidí právě v její sociální atomizaci.

Hraje dnes právo výraznější roli ve společnosti než v minulosti?

Právo do společnosti neustále expanduje. Dříve se člověk setkal s právníkem, soudem, nebo státní či politickou mocí ve výjimečných případech. Vy jste si žil nějaký komunitní život a spravoval své poměry pomocí zvykových norem –

formalizovaný systém práva jste poznal v podstatě jen tehdy, když jste se chtěl oženit a poté, když vám někdo blízký zemřel. A mezitím jste se do kontaktu s právem, jak ho známe dnes, nedostal. Politické a kulturní spory se potom odehrávaly v jiných segmentech společnosti, například v hospodě.

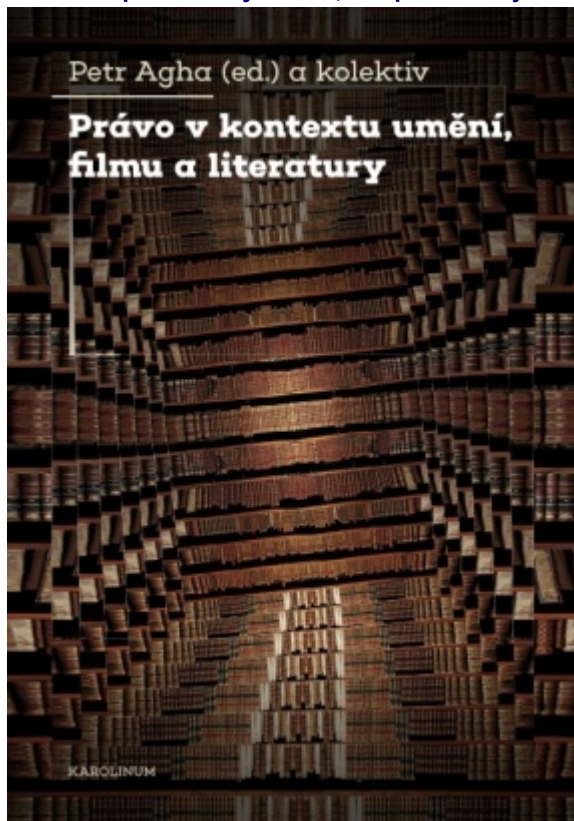
Dnes dochází k tomu, že právo expanduje do všech oblastí struktury lidského života. Je to i tím, že se rozpadá schopnost politických orgánů v zemi generovat řešení, která by byla nějak celospolečensky legitimní. A tím pádem se dostalo právo, jako určitý normativní systém v poměrně vysokou mírou legitimity a efektivnosti dostávat do popředí a začíná tyto politické orgány nahrazovat. Tato cesta ovšem s sebou nese řadu problematických aspektů a dlouhodobě negativních efektů. Právo má tendenci depolitizovat, zplošťovat a odstraňovat různé kulturní kontexty, a převádí tak společenské spory na rovinu technického sporu o to, které do velké míry abstraktní právo má převážít a tento spor potom rozhodují experti, tedy soudci, nikoliv už společnost, která je těmito pravidly vázána.

Aby se však lidé mezi sebou vždy na všem domluvili bez zásahu práva, je téměř nereálné...

Je to nereálné i proto, že se neuvěřitelným způsobem zkomplexňuje celá společnost. Byly doby, kdy svět nebyl tak propojený. Dnes je naše vědomí propojené přes všechna média a ovlivňuje nás i věci z druhého konce světa. Když například v Číně hoří pralesy, pocítíme ty důsledky i u nás. A vy se samozřejmě nemůžete tradičním způsobem domluvit s někým z Číny, k tomu už potřebujete experty, expertní řešení a expertní vědění, svět je nyní neuvěřitelně komplikovaný. Pochopitelně že se mnohem lépe domluví pan farář s panem starostou na nějaké vesnici než na velkém městě, kde máte multikulturní složení společnosti.

Další věc je, že globální kapitalismus otevírá hranice a tím se rozšiřuje diverzita celé společnosti, zároveň jsou však v tom diverzifikovaném prostředí potřeba normy, které nám umožní tuto diverzitu efektivně spravovat, což se může dařit právě pomocí jednotných norem a standardů. Je větší a větší tlak na unifikaci toho, jak lidé žijí a fungují.

Ve vaší kapitole knihy tvrdíte, že společnost je ovládána „technickou racionalitou“. Co tím myslíte?

Vyspělé post-industrialní společnosti se ve své komplexnosti začínají poněkud paradoxně redukovat na jednu formu racionality, a to je racionalita technická. To neznamená, že nás ovládají inženýři, ale že naše životy začínají postupně ovládat jazyk institucí a práva, které se zdají být jedním z efektivních způsobů, jak řídit společnost. To s sebou však nese i potenciálně problematické důsledky. Řada velmi komplexních kulturních a politických sporů se totiž redukuje právě jen na určitou technickou volbu.

Vezměme pro příklad otázku seniorů, kteří dlouhodobě leží v nemocnicích. Jaká racionalita dnes převládá při uvažování nad tím, jak tu situaci řešit? Řešíme náklady na lůžko, nebo např. jejich důstojnost? To samé platí pro vzdělání. V současné době se zdá, že převládá takové chápání vzdělání, které jej považuje za osobní investici do každého z nás, tato investice nám má potom umožnit soutěžit s jinými na trhu práce a prodávat naše schopnosti eventuálnímu zaměstnavateli. Ale na vzdělávání se také můžete dívat jako na statek, který patří společnosti jako celku.

Budou vaší knize rozumět i čtenáři, kteří se v oblasti práva nepohybují a jeho jazyku ne vždy rozumí?

Tato kniha nejen studentům Právnické fakulty, ale komukoliv, kdo si ji koupí, může otevřít oči a ukázat jim, že právo nemusí být jen soubor nějakých studených norem. Čtenářům ne-právníkům může ukázat, proč je důležité právo znát a

právníkům může zase ukázat, že umění, film a literatura je mohou významně profesně obohatit buď proto, že z těchto neprávních systémů mohou získat informace o tom, jak je právo ve společnosti reflektované anebo i proto, že jim mohou pomoci získat hlubší porozumění zásadním otázkám, se kterými se právo potýká.

Mgr. Petr Agha, LL.M., Ph.D.

Přednáší na katedře politologie a sociologie Právnické fakulty UK, je spoluautorem několika knih. Právo vystudoval na brněnské Masarykově univerzitě, na Queen's University Belfast a University of Antwerp. Otázce lidských práv se zabýval také jako spolupracovník Úřadu vlády ČR v letech 2003-2008. Několik let je spolupracovníkem Akademie věd a univerzit v Antverpách, Helsinkách a Palermu, nově hostuje také na univerzitě v Kodani.